

סימן קג

גדר נותן טעם לפגם

משנה עבודה זרה סה: – זה הכלל כל שבהנאתו בנותן טעם אסור כל שאין בהנאתו בנותן טעם מותר כגון חומץ שנפל ע"ג גריסין.

עבודה זרה סז: – אחד נותן טעם לפגם ואחד נותן טעם לשבח אסור דברי ר"מ, ר"ש אומר לשבח אסור ולפגם מותר... מאי טעמא דתניא לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך כל הראויה לגר קרויה נבילה שאין ראויה לגר אינה קרויה נבלה... הלכתא **נותן טעם לפגם מותר**.

[1]

שו"ע א: כל דבר שטעמו פגום - אינו אוסר תערובתו, ואפילו אין טעמו פגום מחמת עצמו שבפני עצמו הוא מוטעם ומשובח אלא שפוגם תערובתו מותר.

[2]

עבודה זרה סז. – השביח ולבסוף פגם אסור, **ודייקו הראשונים** – כ"ש אם פגם ולבסוף השביח שאסור.

שו"ע ב: אם השביח ולבסוף פוגם או פוגם ולבסוף השביח - אסור.

[ש"ך: קודם שהשביח מותר, פר"ח חולק]

ודלא כפרישה שפגם ולבסוף השביח מותר.

[3]

חוות דעת – אפילו בגוף האיסור, אם נסרח ונפגם לגמרי עד שיצא מאיסורו, אפילו חזר ותיקנו - שרי, דכבר פרח האיסור מיניה ונעשה כעפרא ואינו חוזר לאיסורו.

[ולכן מסיק שנטל"פ מותר בכל האיסורים ואפילו בבשר וחלב וכלאי הכרם (ודלא ככרו"פ) וכדמשמע מהפוסקים (דאכילה שלא כדרך הנאה שאסורה בבשר וחלב ובכלאי הכרם זה ענין אחר)]

[4]

שו"ע ב (ע"פ רש"י ועוד פוסקים): פגם זה אין צריך שיפגום לגמרי עד שיהא קץ לאכלו, אלא אפילו פוגם קצת אינו אוסר תערובתו.

וראיה לכך מקדירה שאינה בת יומא שהלכה דהיא נותנת טעם לפגם, ובודאי אינה פוגמת התבשיל כל כך עד שאינה נאכלת ונפסלת מאכילת אדם, אלמא כל דאיכא פורתא דפגם שרי, ועוד ראייה משמן ודבש שהתירו משום נו"ט לפגם ובודאי שאינם נפסלים מאכילת אדם, אלמא כל דאיכא פורתא דפגם שרי.

וקשה שהרי נטל"פ לומדים מנבילה, ובנבילה וודאי אם נפגמה קצת כל עוד לא נפגמה לגמרי מאכילת אדם עדיין ראוייה לגר, וא"כ מדוע באיסור תערובות מספיק פגם קצת.

שיטת הרשב"א: החילוק הוא דבנבילה האיסור נאכל בפני עצמו ולפיכך אסור עד שיפגם לגמרי, אבל באיסור שנתערב הולכים אחר נתינת טעם (דממשו הרי בטל ברוב), וע"כ אם פוגם קצת – האיסור אינו נותן טעם בתבשיל אלא פוגם התבשיל. ולפי"ז פוגם קצת מועיל רק אם נתערב איסור מועט בהיתר מרובה אבל אם האיסור מרובה או אפילו מחצה על מחצה הרי זה דומה לנבילה שאוכל האיסור בפני עצמו וע"כ צריך שיפגום לגמרי. אמנם כ"ז רק אם ממשות האיסור נשאר בהיתר אבל אם הכיר האיסור והוציאן ונשאר רק טעמו בזה אפילו היה האיסור מרובה מותר, ואע"פ שמשערים בכולו מחשש שמא פלט כנגד כולו, כל זה כשטעמו לשבח, אבל כשטעמו לפגם הוי כמי שאינו שהרי פגום הוא.

שיטת הר"ן: עיקר החילוק הוא דבנבילה אע"פ שפגום קצת האוכלה הרי נהנה מן האיסור, אבל באיסור שנותן טעם בהיתר אין האוכלו נהנה מן האיסור אלא אדרבה מצטער עליו. ולפי"ז אם יש ממשות האיסור בהיתר והגדיל האיסור מידתו של היתר עד שמשביח יותר בהגדלת מידתו (דהא נהנה שיש לו טפי לאכילה) ממה שפוגם בהפסד טעמו אע"פ שהאיסור מועט מן ההיתר אסור עד שיפגם לגמרי כנבילה, שהרי נהנה מן האיסור כנבילה, ורק אם פוגם בהפסד טעמו יותר ממה שמשביח בהגדלת מידתו בזה מספיק פגם כל שהוא.

שו"ע ב הביא את שיטת הרשב"א בלשון "ויש מי שאומר", והביא את שיטת הר"ן בלשון "ויש מי שחוכך (להחמיר) לומר"¹.

שו"ע קד/ג – דברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם, כנמלים וזבובים ויתושים שכל אדם בודל מהם למיאוסן, אפילו נתערבו בתבשיל ונמחה גופן לתוכו אם ההיתר רבה עליו מותרים. **גר"א:** ובזה אף הר"ן דפליג - מודה, דכאן שהן פגומין ומאוסים לגמרי לא מתהני כלל שנפשו קצה בהן.

¹ קיצושי"ע של הרב פפויפר (סימן ד פרק ה הערה 3) – הלבוש והט"ז באו"ח והתורת אשם כתבו להלכה כדעה השניה, אמנם ממה שהביא השו"ע דעה זו בלשון "ויש מי שחוכך לומר" נראה דס"ל כדעה הראשונה, וכן נראה דעת הרמ"א שלא הגיה כלום על השו"ע, ולכן כתב היד יהודה שהמקל כדעה הראשונה לא הפסיד.

[5]

- **רמ"א א**: מיהו דברים החשובים כבריה או כיוצא בה, אם אינן פגומים בעצמן (דאלי"כ הרי בטלה חשיבותם) אע"פ שפוגמין התבשיל – אינן בטלים אפילו באלף.
פת"ש הביא פתל"מ שחולק לגבי בריה, שבבריה אפילו פגומה בעצמה – אינה בטילה [ודין הרמ"א נכון רק לגבי שאר דברים החשובים].
- **בענין דבר שיש לו מתירין שנטל"פ**:
פמ"ג: אם החתיכה טובה – אינה בטילה, ואם היא בעצמה פגומה – בטלה.
פת"ש בשם תפל"מ: דשיל"מ לא נאסר בגלל חשיבותו, אלא בגלל היכולת לאוכלו בהיתר, ולכן אינו בטל גם כשנפגם.
- **שו"ע ג**: אפילו אין כח באיסור לבדו לפגום אלא ע"י דבר אחר שמסייעו, כגון שנפל איסור לקדרה שיש בה מלח או תבלין מדוכין ואלמלא המלח והתבלין שבה לא היה כח באיסור לפגום, אפילו הכי מותר.
- **נטל"פ באיסורי משהו**:
שו"ע או"ח תמז"ו – נטל"פ מותר גם בפסח. (פמ"ג: מתאים לר"ן דנטל"פ קצת דומה לנבילה שאינה ראויה לגר דאינו נהנה מן האיסור אלא אדרבה מצערו)
רמ"א – ויש מחמירין (פמ"ג: זה הרשב"א דנטל"פ קצת מטעם ביטול ברוב וחמץ בפסח כל שהוא אוסר ואפילו באלף לא בטיל) אא"כ נפסד לגמרי.
- **עבודה זרה עה**: – לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא, מכאן ואילך לישתרי, גזירה קדירה שאינה בת יומא משום קדירה בת יומא.
מהי בת יומא? שו"ע ה פסק כר"י ורא"ש שצריך שיעבור מעת לעת, **ודלא כרש"י ור"ת** דסוברים דהוא לינת לילה.
- **ט"ז בשם או"ה** – אין אומרים חני"נ בנטל"פ.

נ"ט בר נ"ט בשאר איסורים בנטל"פ; נ"ט בר נ"ט בכלים

בסימן צ"ה בגדר נ"ט בר נ"ט – כתבו הפוסקים דהכוונה לנ"ט בר נ"ט דהיתירא, דכיון דטעם שני עדיין היתר כיון דאקליש כולי האי לא חשיב למיסר, אבל באיסור ממש כל היכא דאיכא טעם אוסר עד סוף כל העולם, והראיה שהובא דין זה בגמ' בבשר וחלב דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתירא. וכ"פ שו"ע צה/א.

נ"ט בר נ"ט באיסור: סמ"ק, או"ה - דרבנן, ר"ן - ספק, תשובת הרשב"א - דאורייתא.

נטל"פ בשאר איסורים נחשב לנ"ט דהיתירא שהרי הטעם הפגום מותר. (=רמ"א ב)

רמ"א ב:

יש אומרים אע"ג דהאיסור נותן טעם לפגם והמאכל מותר, מכל מקום הקדירה אסורה, ואם בשלו בה אח"כ תוך מעת לעת תבשיל שהאיסור הראשון נותן בו טעם לשבת, נאסר התבשיל השני (ש"ך: דהוי כדבר שתחילתו פגום ולבסוף השביח) אם לא היה בו ששים נגד האיסור הראשון.

ע"פ רמ"א ב:

אבל - כשהאיסור נותן טעם לפגם - כשיש נ"ט בר נ"ט הקדירה תהיה מותרת, כגון שיש תבשיל בקדירה ונפל לתוכו איסור שנטל"פ והכניסו כף לקדירה ובלעה הכף איסור פגום והכניסו הכף לקדירה אחרת שיש בה תבשיל – הקדירה מותרת לגמרי דהוי נ"ט בר נ"ט האיסור בכף וכף בתבשיל ותבשיל בקדירה ועדיין כולם היתר כיון דהוא פגום.

אך בט"ז כתב שמספיק ב' נ"ט בר נ"ט ולא צריך ג' והקדירה מותרת (כגון כף שבלעה איסור ממש והכף נטל"פ בתבשיל והתבשיל בקדירה) וזה נחשב בדיעבד והכלי מותר.

אך נקה"כ סובר שצריך גם בכלי ג' נ"ט בר נ"ט כדי שיהיה מותר, וע"כ שפיר פסק הרמ"א דצריך ג' נ"ט בר נ"ט כדי שהקדירה לא תאסר.²

פמ"ג פוסק כט"ז דבכלי מספיק ב' נ"ט אף למאן דמחמיר בבישול (צה/ב) לכתחילה – בכלי הוה דיעבד, אך מוסיף דאפשר דבכלי מתכת דאפשר בהגעלה – נחשב לכתחילה וצריך ג' נ"ט כש"ך.

² פמ"ג ביאר מחלוקתם, דהש"ך סובר כתירוץ א' דתוס' (צה/ג, ראה לעיל עמ' 131) דחוששים שהקערות נוגעות במחבת ולכן צריך ג' נ"ט, והט"ז סובר כתירוץ ב' (דלפ"ז תמיד יש אמצעות מים אפילו בנגיעה) ולכן התיר בב' נ"ט.

קדירה שנאסרה וחממו בה מים תוך מעת לעת

שו"ע ה: כל קדירה שאינה בת יומא - חשיב טעמא לפגם ואינה אוסרת, ונקראת בת יומא כל זמן שלא שהתה מעת לעת אחר שנתבשל בה האיסור, וכיון שעבר עליה מעת לעת אחר שנתבשל בה האיסור אינה נקראת בת יומא, ואם בישל בה כשאינה בת יומא התבשיל מותר דהוי נותן טעם לפגם.

שו"ע ו: יש מי שאומר שאם שמו פלפלין בקדרה של איסור שאינה בת יומא הכל אסור, דחורפיה משויא ליה לשבח. (כדעת האגור, אך הרשב"א בתשובה חולק ע"ז)

קדירה שנאסרה וחממו בה מים תוך מעל"ע - ממתי מונים מעל"ע (כדי תיחשב לא בת יומא)?

בעל התרומה: מתחילים למנות מעת לעת משעת בישול המים. **וכ"פ שו"ע ורמ"א ז**

מה הטעם?

ב"י, רמ"א, ועוד: הטעם הוא דהמים נ"י, וע"כ המים הם כמו האיסור עצמו ממש, וחזרו ונבלעו בקדירה.

ש"ך ועוד: הטעם לא תלוי כלל בחני"י (כמבואר להלן), אלא הטעם הוא דכיון דלא שייך נ"י בר נ"י כיון דנ"י בר נ"י שייך רק היכא דהכל היתר, אבל כאן כיון שיש טעם איסור - המים נאסרים מהכלי האסור ואוסרים שוב את הכלי אפילו בכמה נ"י בר נ"י עד סוף העולם (ולכן אין חילוק בין בב"ח לשאר איסורים).

סמ"ק (בשם הרבה מקילים): אע"ג דאמרינן דהמים נ"י לענין שאם נפלו לקדירה אחרת צריך ס' נגד הכל, מ"מ כיון דאין גוף האיסור בן יומו - אין להחשיבו כבן יומו, ולכן לא חשיב כולי האי להצריך למנות מעל"ע משעה שהוחמו המים אלא משעה שהקדירה נאסרה בתחילה (אין הנאסר [המים] יותר מהאוסר). (הסמ"ק הבין בתרומה כטעם המובא בב"י)

שו"ע ז:

פסק כבעל התרומה ולפי פירושו שהוא מטעם חני"י,

ולכן לשיטתו **בבב"ח** דאמרינן חני"י אז המים נ"י ואוסרים (משעת בישול המים), ובשאר איסורים דאין אומרים חני"י אז המים לא אוסרים (ולכן מונים מעל"ע משעה שהקדירה נאסרה בתחילה).

והוסיף קולא דאם עבר לילה אחד קודם שהוחמו המים אז מצטרף שיטת ר"ת דלינה אחת של לילה פוגמת ושיטת הסמ"ק ומונים מעת לעת מבישול הבשר בחלב הראשון. (ובתו"ח היקל דגם אם לא נשתהה לילה אחד קודם החימום ונשתהה לילה אחד אחר החימום ג"כ יש להקל)

רמ"א:

גם **בכל האיסורים** למאי דקימ"ל בכל האיסורים חני"י מונים מעל"ע משעת בישול המים כמו בבב"ח, **אמנם** בהפסד גדול פשיטא שיש להקל בשאר איסורים כמו שפסק הרמ"א צב"ד דאין אומרים חני"י בלח בלח, **ואפילו** בהפסד קצת יש להקל בשאר איסורים ולסמוך בכה"ג על הסוברים דלא אמרינן חני"י בשאר איסורים (ולכן מונים מעל"ע משעה שהקדירה נאסרה בתחילה).

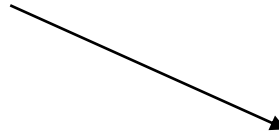
והוסיף דאם עבר לילה בין בישול בשר לחלב ואח"כ הוחמו מים - ג"כ יש להקל ולמנות מבישול ראשון ולא מבישול המים.

ש"ד:

צריך מעת לעת מחימום המים לכו"ע (גם לר' אפרים).

הש"ד הקשה לשיטת השו"ע (ורמ"א) שכתב שבקדירה שבלועה מבשר בחלב ובישלו בה מים תוך מעלי"ע דאפילו למ"ד דאין אומרים חנ"נ בשאר איסורים בזה כן אומרים חנ"נ – קשה דאחרי שנאסרה כבר הקדירה מבשר בחלב הרי היא כשאר איסורים, שהרי כל הטעם דרבינו אפרים דמחלק הוא דבבב"ח כל חד באפי נפשיה שרי וכי איתנהו בהדי הדדי אסור, וע"כ חנ"נ, אבל הכא שכבר נאסרו הבשר וחלב (הבלוע בקדירה) ונעשו גוף איסור לא שייך לומר שהמים נ"נ, דבזה הוא דומה לשאר איסורים דלא אמרינן חנ"נ.

ותירץ שאולי ס"ל דכיון דבא מבשר בחלב דיינינן ליה כמעיקרא.

יוצא מכך שלשיטת השו"ע בשר וחלב שנעשו נבילה פעם אחת – שייך חנ"נ פעם שניה. [כתב הפמ"ג דודאי היינו מדרבנן (דכיון דבא מבשר בחלב אז אסרו רבנן בזה דחנ"נ)]

אך דעת השו"ע ב-צד/ב דלא אמרינן חנ"נ אפילו בבב"ח כשאחד כבר נאסר. (ובפמ"ג ש"ד שם ס"ק ד בסופו הקשה בשם הפר"ח על הסתירה הזו ותירץ, ראה לעיל בסיכום בעמ' 156 ובהערה 9 שם)